

Matvælaframleiðsla og auðlegð þjóðarinnar

HAGFRÆÐIDEILD
HÁSKÓLA ÍSLANDS

www.hag.hi.is

Yfirlit

- Uppspretta auðs
- Þversögn fæðuframleiðslunnar
- Þversögn afkomu landbúnaðar og sjávarútvegs
- Þversögn verðþróunar frumvinnslu og úrvinnslugreina
- Niðurstaða

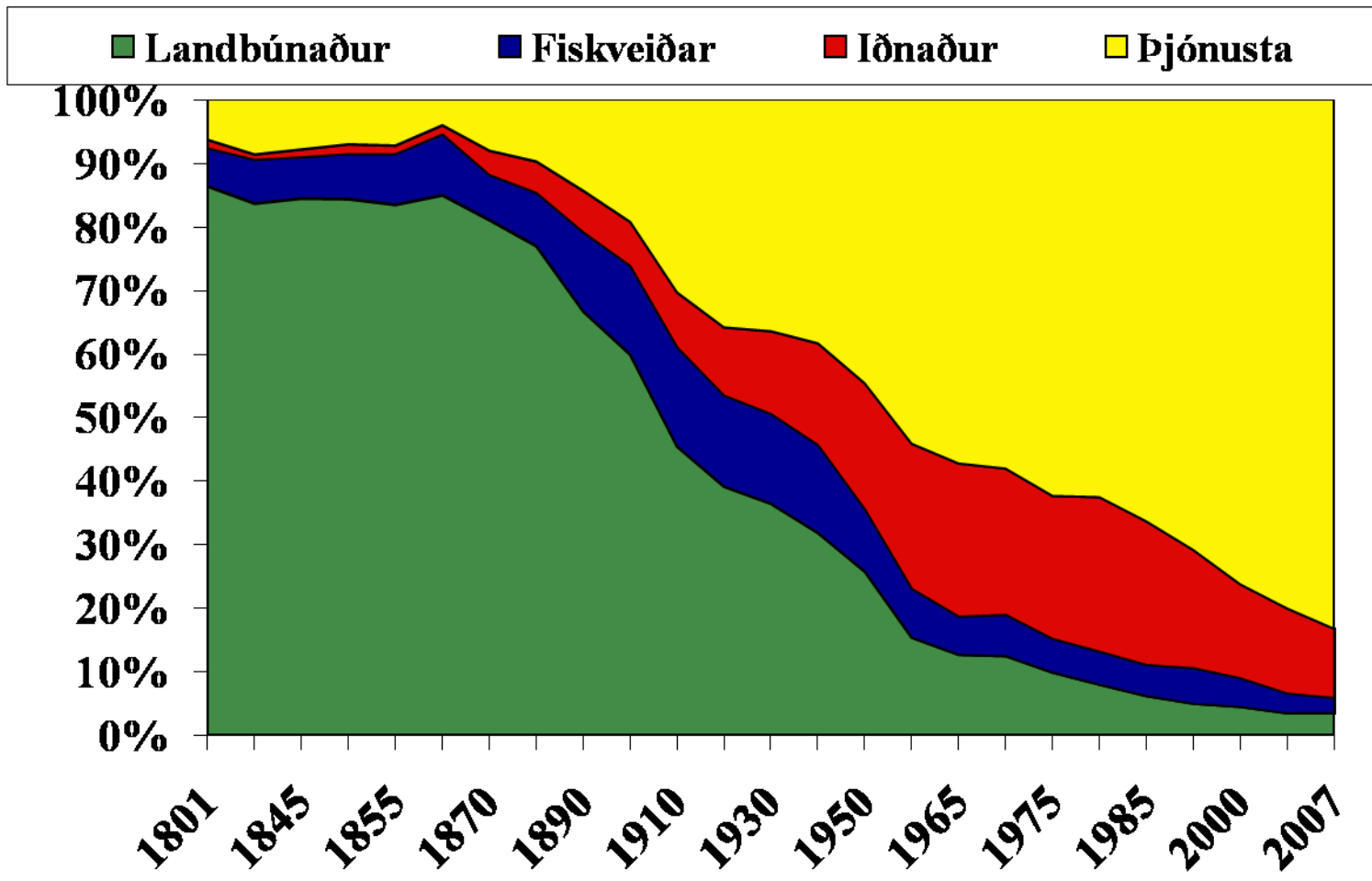
Uppspretta auðs í árdaga

- Kýrverð
 - 10-15 kúgilda jörð framfleytti 10-15 manns
 - Jarðnæði á Íslandi 1700-1860
 - 87.000 kúgildi
 - Íbúar þó ekki nema 40-50 þúsund
- Dýrleiki (verðmæti) réðust af matvælaframleiðslugetu

Þversögn fæðuframleiðslunnar

- Býli eru nú 4000 og vinnuafli í landbúnaði um 4000 ársverk og árstekjur um 2,5 milljónir á ársverk
- Landbúnaður sem áður gat framfleytt og fætt 40-70 þúsund manns fæðir nú 2-3 sinnum fleiri en framfleytir nú tæplega 4000 manns

Samsetning mannaflans

SJÁVARÚTVEGURINN OG HRUNIÐ

Eignir útgerðarinnar 2007 og 2009, milljarðar króna

	2007	2009
Veltufjármunir	78	100
Fastafjármunir		
--Áhættufjármunir	100	0–100
--Skip og búnaður	90	150
--Bókaðar veiðiheim	150	150
--Aðrar eignir	16	0
Bókfærðar eignir	434	400–500
Óbókfærðar veiðiheim	450	150
Rauneign (veðsetjanl?)	884	550–650

Skuldir útgerðarinnar 2007 og 2009

	2007	2009
Skammtímaskuldir	80	150
Langtímaskuldir	245	500
Bókfært eigiðfé	110	–250 til –150
Bókfærð eign=bókf skuld	434	400–500
Eigiðfé í raun	559	–100 til 0
Raunniðurstaða	884	550–650
Óbókfært eigiðfé	449	50–150

Auðlindarenta....

2007 og 2009

	2007	2009
Tekjur (án kvótaleigu)	82	150
Gjöld (án kvótaleigu)		
---Laun	31	50
---Olía	11	20
---Veiðarfæri	4	8
---Viðhald	5	6
---Annað	12	15
EBITA	18	51
Árgreiðsla + aðrir vextir	8	18
Hreinn hagnaður	10	33

Þversögn II

- Að hrúni afstöðnu eru efnahagsreikningur sjávarútvegsfyrirtækja í rúst
- Rekstrarreikningur þessara fyrirtækja er hins vegar í mikilli uppsveiflu

LANDBÚNAÐURINN OG HRUNIÐ

Eignir landbúnaðarins 2007 og 2009, mkr meðalbú

	2007	2009
Veltufjármunir	2	2,5
Fastafjármunir án greiðslumarks	21,6	27,0
Skuldir		
Skammtímaskuldir	4,5	5,6
Langtíma skuldir án greiðslumarks	23,4	29,3
Höfuðstóll	-4,3	-5,4

Rekstur landbúnaðarins 2007 og 2009

	2007	2009
Tekjur		
Beingreiðslur og framleiðslustyrkir	5,3	6,6
Afurðir og aðrar tekjur	9,1	11,4
Kostnaður		
Aðföng	7,2	14,4
Laun+tengd gjöld	2,6	3,3
Vextir	2,6	3,3
Árskostnaður	1,3	1,6
Afkoma (m/án beingr)	0,7 (-4,6)	-4,6 (-10,2)

Þversögn III

- Efnahagsreikningur landbúnaðarins virðist standa þokkalega
– Dreifing ólík eftir búgreinum

Landbúnaður Þriðjungur kúabúa talin í verulegum vanda

Kúabændur skulda á fjórða tug milljarða

Talið er að yfir 200 kúabændur geti verið í miklum fjárhagsvanda og rætt er um greiðsluáðlögun.

HÖRÐUR KRISTJÁNSSON
hkr@vb.is

Að sögn Sigurðar Loftssonar, formanns Landssambands kúabænda, er talið að kúabú landsins hafi skuldað um 35 milljarða króna haustið 2008. Þær skuldir hafa aukist töluvert síðan. Skiptist það á um 700 greiðslumarkshafa sem eru með um 26.000 mjólkurkúr. Gæti því lát-ið nærri að hvert bú skuldi að meðaltali um 57 milljónir króna og hver kúr því með rúmlega 1,5 milljóna króna skuldabagga á bakinu. Skuldsetning búanna mun þó í raun vera mjög misjöfn, en þriðjungur búanna munu vera í erfiðri stöðu.

Sigurgeir Þorgeirsson, ráðuneytisstjóri í landbúnaðarráðuneytinu, segir enga formlega úttekt í gangi á stöðu kúabænda.

„Við höfum þó verið að ræða við viðskiptabankana í sumar og fá

þeirra mat á stöðunni. Það get gefur okkur til kynna að 50 til 100 kúabændur séu í mjög erfiðri stöðu.“ Talsvert vanti þó upp á nákvæma mynd af málinu. Samkvæmt heimildum Viðskiptablaðsins er verið að skoða málið innan veggia Kaupþings. Þar er helst rætt um einhverskonar greiðsluáðlögun að greiðslugetu kúabænda. Þá hefur Runólfur Sigursveinsson á Selfossi verið að vinna að skýrslu um stöðuna fyrir Búnaðarsamband Suðurlands.

Ekki liggja fyrir endanlegar tölur um skuldir greinarinnar í heild á síðasta ári, en ljóst er að vegna gengisfalls krónunnar hafa skuldir margra búa vaxið gríðarlega.

Kvótakaup skapa skuldir

Sigurður Loftsson segir að áætl- að sé að um 8 milljarðar af þeim skuldum séu tilkomnar á síðustu 8 til 10 árum vegna kvótakaupa. Hann sagðist ekki treysta sér til að segja til um hversu stór hluti af skuldum kúabænda væru erlend lán.

Segir Sigurður að ekki séu allir

kúabændur undir sömu sök seld- ir. Telur hann að gróft áætlað sé um þriðjungur bænda í góðum málum hvað reksturinn varðar. Annar þrið- ungur sé talsvert skuldsettur en geti samt staðið undir lánum. Þá telur hann að einn þriðji kúabænda, þá væntanlega um eða yfir 230 bændur, séu í þáð slæmum málum að sértæk- ar aðgerðir þurfi til að bjarga þeim. Hann segir þessa sundurliðun þó aðeins áætlun því ekki sé fyrirlegg- andi haldbær gögn um t.d. hlutfall erlendra skulda í heildarlánum kúa- bænda.

„Okkur er kunnugt um að til eru bú sem þurfa óhefðbundnar leiðir til að geta haldið áfram rekstri. Stað- an er fyrst og fremst slæm hjá þeim sem skulda erlend lán. Hjá þeim margfölduðust skuldirnar í hrininu. Veðsetning sem talin var vel viðráð- anleg fyrir um einu og hálfu ári fór úr böndunum. Við höfum ekki heyrt annað í nýju viðskiptabönkunum en að til standi að leysa vandamál þess- ar búa, þannig að þau bú sem höfðu starfsgrundvöll fyrir hrunið, hafi hann áfram.“

Þversögn III

- Rekstrarreikningar landbúnaðarins líta mun verr út
 - Framleiðslustyrkir um það bil jafn miklir og afurðasalan
- Og þó hefur ekki verið gert upp á heimsmarkaðsverði

Niðurstaða

- Þróun atvinnulífsins ekki komin á lokapunkt
- Eigum enn eftir að sjá samdrátt í mannafla í frumvinnslugreinum og aukna framleiðslu á hvern vinnandi mann
- Eigum hugsanlega eftir að sjá mikla uppstökkun á eignarhaldi í sjávarútvegi

Hver er framtíðarþróunin?

FRAMBOÐ Á OG EFTIRSPURN EFTIR FÆÐU OG FÓÐRI

Frumframleiðslan

- Eftirspurn eftir orku úr fæðu lítt verðteygin
- Heildarframboð á orku bundin í matvælum lítt verðteygin
 - En mjög háð veðurduttlungum (El ninjo), styrjöldum o.s.frv.
- Verð á frumframleiðslu sveiflast ýkjukennt

Úrvinnslugreinar

- Eftirspurn mjög verðteygjin
 - Mikil innbyrðis tengsl milli greina
 - Tækniþróun í einni grein hefur áhrif á eftirspurn eftir vörum annarrar greinar
- Getum séð miklar breytingar á umsetningu án þess að verðið breytist mikið
- Þannig koma verðsveiflur á frumframleiðslu (fóðri og óunnum afurðum) fram í miklum magnsveiflum í úrvinnslunni

Þverstæða IV

- Orsakir verðbreytinga/sveiflna á frumframleiðslu (fóður-) mörkuðum
 - Duttlungar náttúrunnar
- Orsakir verðbreytinga/sveiflna úrvinnslugreina
 - Tækniþróun sem gefur einum markaði forskot eina stundina

Stjórnvaldsaðgerðir

- Brugðist við duttlungum náttúrunnar
 - Með lagerhaldi og verðjöfnunarsjóðum
- Sömu meðölum gjarnan beitt á úrvinnslumarkaði
 - Reynt að halda aftur af tækniþróun
 - Innflutningsvernd/niðurgreiðslur
 - Hlýtur að enda í öngstræti

MATVÆLAFRAMLÆIÐSLAN OG ÞJÓÐIN 2008

Matvælaframleiðsla og neysla 2008

Innanlandsneysla	120 milljarðar króna
Innflutt	41 milljarður króna
Heimaframleitt	80 milljarðar króna
Nettóútflutningur sjávarafurða (Brúttó 171-Olía (20)-Vextir og afskriftir (10)-Önnur aðföng innfl (10)	130 milljarðar króna
Innlend framleiðsa matvæla	210 milljarðar króna
Innlent vinnuafli í matvælaframleiðnaði	15 þúsund manns
¼ af einkaneyslu	13% af landsframleiðslu

Matvælaframleiðslan og þjóðin

- 15 þúsund manns í matvælaframleiðslu framleiðir mat sem er 2 meiri að verðmæti en innanlandsneyslan
 - Gætum aukið það með skilvirkari landbúnaðarstefnu
- Verðmæti lands og sjávar þá um 600.000 kúgildi?

Matvælaauðlegðin

- Auðlegð Íslands var metin 80 þúsund kúgildi
 - Sennilega ofmat vegna áhrifa ofbeitar
- Matvælatengd auðlegð Íslands að gefnu útflutningsverðlagi
 - 600.000 kúgildi
- Með alþjóðlegri verkaskiptingu er raunveruleg auðlegð miklu meiri.....